

MÁJUS ELSEJE



TÁRSASÁG

Fáklya

A MÁJUS ELSEJE TÁRSASÁG HÍRADÓJA

XI. évfolyam 2. (47.) szám

2002. április

MÁJUS ELSEJE A REMÉNY ÜNNEPE

Száztizenkét éve, amerikai munkások kiontott vére tette örök emlékké Május Elsejét, mely az óta a munkásosztály, a dolgozó emberek nemzetközi ünnepe az egész világon. Világméretű gazdasági válságok, két világháború és egyéb pusztítások sem tudták feledtetni Május üzenetét: *Békét, emberhez méltó életet a föld lakóinak!* Ez a nap ma is a dolgozó emberek reményének ünnepe.

Május a tavaszt, a megújulást jelenti, az emberi haladás jelképe. Ma is dúlnak kisebb-nagyobb háborúk s vannak népek, melyek még az emberi lét legalsó szintjén tengődnek, miközben másutt, már jelentős rétegek a jólét körülményeit élvezhetik. Május 1. élteti a reményt, küzdelemre hív, jobbá tenni az életet az egész világon. Ez

ad hitet ahhoz is, hogy mi, itt kis hazánkban végre jó irányba fordíthassuk életünk szekerét.

Az ezután létrejött kormányzatok azonban nem voltak képesek az ehhez szükséges alapot, egy konszolidációt megteremteni, mely nélkül nincs esély az előbb re jutásra. Nem teremtettek belső békét, nyugodt légkört és biztonságot, s e nélkül nincs belépés Európába.

Évtizedek alatt sok áldozata volt a békétlenségnek, a gyűlölködésnek. Közel fél évszázad (!) telt el az óta s képtelenek voltunk belső nyugalmat, békét kötni. Végre túl kell lépni ezen a "görcsön", mert hazánk fejlődését így nem lehet megvalósítani, ha ezt nem tesszük meg, végképp lemaradunk!

Valahogy így láthatták ezt annak idején nagyjaink, *Kossuth, Széchenyi, Deák, és társaik* is 1848-49 eseményeinek értékelésekor. Talán a mi jelenlegi helyzetünkön is összetettebb és súlyosabb helyzetükben megtalálták a kivezető utat. Két évtized sem kellett s az 1867-es évi kiegyezés nyomán megindulhatott e hazában is a gazdasági fejlődés, az iparosodás – ha tetszik, a polgárisodás – a kulturális és jóléti felemelkedés.

2002. Május Elseje nyújtson reményt ahhoz, hogy a közeljövőben megtaláljuk belső békénket, az európai civilizációhoz és jóléthez vezető utat. A remény azonban ma nem elég. Mindenkinek tenni kell a magáét!

Berényi Ferenc

Juhász Gyula:

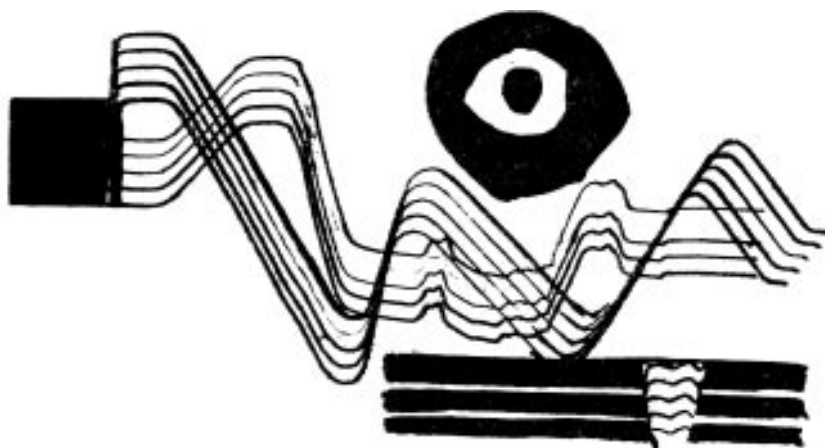
MÁJUS ÜNNEPE

A hatalom kiadta a parancsot:
Ne legyen ünnep május elsején!
Zászló ne lengjen és ének ne zengjen,
Csak robotoljon csöndben a remény!

És jött a május. Ezer orgonának
Lila bugája bűgött, a napon
Minden bokor virágba öltözött föl
És a paréj is megnőtt szabadon.

Mint győzedelmi zászló, égbe lendült
A jegenye s ezer pacsirtadal
Hirdette boldogan és büszkeséggel
Hogy itt a május és a diadal!

A nap bíborban hunyt el, a vizekben
Millió élet nászdalt remegett,
Míg a világ világ, még soha senki
Nem készített ennél szebb ünnepet!



Duna Tisza Dráva Száva mondták az iskolában
Donkanyar tették hozzá a háború után

Én országútjaid eperfáiról vacsorázva
mondtam ki a neved először Hazám

(Ladányi Mihály verse,
Hincz Gyula rajza)

A TERROR HÁZA

Gondolatok egy ház avatásra

Az elmúlt hetek egyik nevezetes belpolitikai esemény a Terror Háza felavatása, és a körülötte kibontakozó polémia volt. Mindennek körülményei vitathatatlanul az egész kérdéskört már a választási kampány részévé tették. Erre mutat a megnyitó rendezvényen a "testületi" felvonulással fűszerezett pártrésztétel, az elektronikus és az írott sajtóban, egyéb rendezvényeken tett kijelentések, felszólalásoknak a tárgyilagosságot messziről elkerülő volta is. Éppen ezért, nem elsősorban a kiállítással, hanem az annak nyomán feltoluló gondolatok kifejtésével kívánok a továbbiakban foglalkozni.

Minden későbbi félreértés elkerülése érdekében, kiindulópontként meggyőződésem lényegét szeretném leszögezni: nem ismerek több fajta terrort; nem tartom lehetségesnek súlyozásukat, az összehasonlító mérítségkélést. Tárgyilag, tényszerű vizsgálatokra van szükség a megfelelő tanulságok levonása, a jövő nemzedékek erkölcsi felkészítése, a jövő eltorzulásának megakadályozása érdekében.

Ez a gondolkodás most azt igényli, hogy ne bonyolódjunk a kiállítás tartalmi részleteibe. Időt, fáradságot, pénzt nem kímélve, tekintélyes grínium tekintélyes munkát fektetett be a siker reményében. A célnak megfelelően megkívánt színvonalon a mű elkészült, minősítése a megrendelő (no meg a fizető) feladata. A színvonalra csupán három kis utalást tenék.

Az első a megnyitó ünnepség szónoiki emelvényén szereplő versidézet, de azt már jó néhányan értékelték. A második, az elkészített, a látogatóknak adott tájékoztató színvonala. Mind a kivitelezés minősége, mind tartalma alkalmas arra, hogy nagymértékben lerontsa olvasója véleményét. Csupán egy példa: a szerző több helyen ironizál az épület 1945 utáni vezetőinek iskolai végzettségén, mindez azonban nem akadályozza meg abban, hogy az útmutatóban (Pincebörtön rekonstrukció 1. old.) ne "Andrássy" utat írjon. Az utolsó példa már a szerző elhi-

vatottságából eredő lelkesedésének, (netalán ismeret hiányának) tudható be, a következők szerint: "Február 25-én, fényes nappal, elhurcolták a gulágra Kovács Bélát..." (*50-es évek 1. old.)

A minden bizonnyal alaposan átgondolt kiállítással kapcsolatosan mégis hiányérzet keletkezik a szemlélőben. Elismerve az alkotók törekvéseit, elkerülhetetlen az érzés: egy torzóval állunk szembe. Torzó területileg (pedig ha Orgovány, Siófok földrajzilag távolabb is esik, a Britannia-szállóig, az Andrássy laktnyáig, az alagi csendőrsziget és a község-házaiig, csak néhány kilométer a távolság). Torzó a szereplőkben, az átfogott időben s ennek eredményeként egész alapkoncepciójában. Ezért szakadnak szét folyamatok, emberi sorsok, tűnnek el a huszadik század legvéresebb eseményei és az áldozatok többsége iránti kegyelet.

Pedig ugye, nincs kétféle terror, nem mérítségkélünk. Ezért nem lehet önkényesen szakaszolni, elválasztani, elhagyni, mert előbb-utóbb előtör az igazi múlt. Eddig csak a magyar televízió 1. programján György Péter volt az, aki őszinte tiszteességgel kereste az eltűnt százezreket, az elfelejtett negyed századot. A kiállítás fő szervezőinek megrögzötten téves felfogása szerint azonban ez a hiány ma nem hiány. Volt 1944. Október 15-től 1945 áprilisáig a nyilas terror, amit folytattak rögtön a kommunisták, és e két terror között nincs minőségi különbség. (Bevezetőben egyetértettünk már: valóban terror és terror közt nem tehető különbség, de a tudomány kérdése, hogy meghatározza és értékeli: mi a terror? Ha a tényeket nézzük, a terror korszaka 1919. Augusztus 1-én kezdődött.)

Felvetik erre a Tanácsköztársaság áldozatainak kérdését. Valóban volt terror, volt áldozat. De ne felejtjük, az akkori áldozatok jelentős része az élet-halál harcot vívó hazát támadta hátba. Ismét megszólalnak a bölcsek: Kun Béla nem a hazát, hanem a világhódolalmat védte. Bizonyított tény, hogy a Horthy-rendszer tábornoki karának kiemelkedő szemé-

lyiségei 1919-ben, nagy számban, a Vörös Hadseregben harcoltak. Talán szintén a világhódolalmért?

A Terror Háza alkotóinak felfogása szerint terror csak Szálasi regnálásától létezett s most csupán erre emlékezünk. Volt a Holokauszt is, de az más ügy, arról majd máskor, másutt, mások...

Ezzel számukra kész a történelem! Pedig a Holokauszt nem szakítható ki a magyar történelemből és nem szűkíthető le 1944. Április – júliusára. Nem szakítható el, nem is magyarázható 1919-1921 antikommunista és antiszemita terrorjától, a numerus clausustól, de – mint látni fogjuk – elkövetőiktől sem. Nem lehet figyelmen kívül hagyni a három zsidótörvényt, a honvédelmi törvényt, a kialakított társadalmi légkört. Ezek nélkül nincs munkaszolgálat és keretlegény, nem erősödnek meg a különböző nyilas szervezetek. A munkaszolgálatra történő elhurcolás nélkül, 1944-re nem pusztul el vagy nincs távol hazájától a zsidó férfi lakosság legjobb korban lévő része. Hogy alakul akkor a történelem? A zsidóság és Magyarország története, mert ugyanannak két oldaláról van szó, a kettő elválaszthatatlan. Hogy létesüljön külön Holokauszt Múzeum is, jogos és természetes igény. De hogy erre hivatkozva ne legyen, vagy ne legyenek a zsidóüldözés negyed századának is termei az Andrássy úton, az mindnyájunk számára, — történelemhamisítás.

A terror egységes kezelésének másik oldala a magyar nép többsége elleni elnyomás, legyenek szabad gondolkozók, szocialisták, kommunisták, kizsákmányoltak vagy kisparasztok, zsidók vagy jehovisták. Mert a terror nem csak a kivégzés, terror az emberhez nem méltó élet, a felemelkedés lehetőségéből való kizárás is. A hárommillió koldus is a terror áldozata, hasonlóan a néhány – "örömkatonától" eltekintve a vágóhídra hurcolt katonák százezreire.

(folytatás a 3. oldalon)

A TERROR HÁZA

(folytatás a 2. oldalról)

E gondolatok után, néhány példával illusztráljuk az eddigieket. Vessünk pillantást a személyi összefüggésekre, alátámasztva azzal az 1919 és 1944 közötti "jogfolytonosságot".

A közismertebb személyek közül is kiemelkedik Baký László. Az a Baký László, akihez az államtitkári kinevezését megelőző audencián így fordult a kormányzó: "Régi szegedi tisztem voltál, Baký, tudom, hogy hú vagy hozzám, teljes mértékben bízom benned." A Prónay különítmény tagjaként tevékenykedett, majd 1938. január elsején, csendőrőrnagyként nyugdíjaztatja magát. 1938-39-től a németek titkos besúgója. Bár 1939-ben a Magyar Nemzetiszocialista Párt programjával szerez mandátumot, német kérésre átállt Imrédy szervezkedő táborába. 1944-ben belügyi államtitkár, a rendőrségi, a rendőri büntető, az országmozgósítási, és a csendőrségi osztályt felügyeli. Szálasi uralomra jutása után meghívja közbiztonsági tanácsadónak, majd 1945 január és március vége között az ún. "Nemzetvezető Munkatörzse" keretén belül a közbiztonsági iroda vezetője.

Baký neve 1944-ben elvászthatatlanná vált Endre László nevével. Szolgabírói, majd főszolgabírói tevékenysége hemzseg a jobboldali botrányoktól. Aktívan részt vesz a MOVE, ÉME, Kettős-kereszt Vérszövetség, Etelközi Szövetség

alapításában, 1937-ben alapítja meg a Fajvédő Szocialista Pártot, de nem sokkal később "életszerződést" köt Szálasisal, és létrehozzák a Magyar Nemzetiszocialista Pártot. 1938-ban kilép a pártból, mivel Pest megye alispánja lesz. A német megszállást követően, szintén belügyi államtitkár, e minőségében mint a vármegyei és községi, a városi és a lakásügyi osztályok felügyelője, a deportálások motorja. Szerephez újra a Szálasi uralom alatt jut, mint a hadművelleti területek kormánybiztosa, majd a hadművelleti területek polgári közigazgatásának vezetője.

Harmadik példánk Kovarcz Emil lehetne, aki különítményes tisztként a Somogyi-Bacsó gyilkosság egyik vezetője és aktív részese, szélsőjobboldali tevékenysége csak hosszasan írható le. 1944 októberében, a nyilas puccs előkészítéséért felel, majd annak sikere után, a nemzet totális harcra állításának minisztere. Személyéhez számos ember, köztük a polgári ellenállás több mártírjának kihalála tapad.

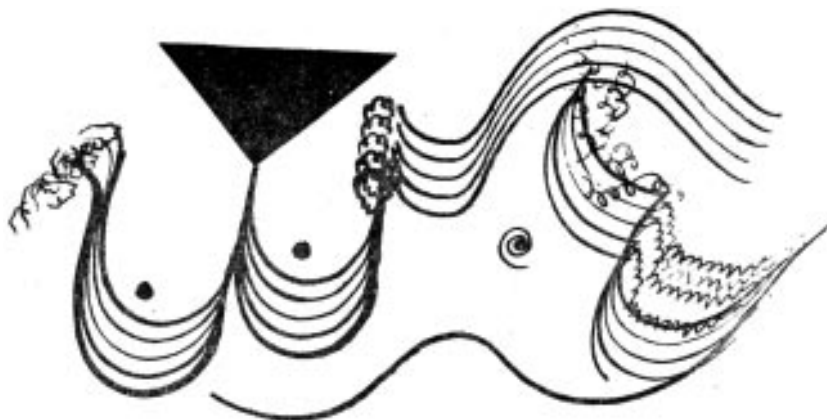
Téved, aki azt hiszi, hogy a 25 év eltéphetetlen egysége csupán két-három kiválasztott személy példájával bizonyítható. A rendszer omlott bele a nyilas terrorba. Az 1944-es deportálásokat a 25 év készítette elő. A végrehajtó nem a két tucat német megszálló volt, hanem a kormányzó, a kormány, a Belügyminisztérium fentebb felsorolt osztályai. De a gúla

alapja tovább szélesedik. A deportáltakat honvédként szervezték, amelyet egy eligazító értekezlet előzött meg, melynek résztvevői között megtaláljuk az illetékes hadtestparancsnokokat, a hadtestek területén lévő főispánokat, polgármestereket, az érintett rendőri és csendőri szerveket. A megbeszélések alaposágára jellemző, hogy meghatározták: a bevonulókor a vagonok lezárásához és lepecsételéséhez hány darab drót vagy madzag biztosítandó. De nem beszéltünk még az alsó végrehajtó szervekről, a koncentrációt biztosító községekről, a végrehajtó személyzetről. Állami terror volt ez a javából.

Lépjünk vissza végezetül egy pillanatra a Terror Házához. A terror mesterséges szétszakítása, szakaszolása, tartalmi, érdemi hibákhoz vezet.

A látogatók részére kiadott tájékoztató (Igazságszolgáltatás 2. Old.) szerint 1945-1956 közt közel 400 embert végeztek ki politikai okokból. Itt nem vetik ugyan fel, de számos megnyilvánulás, cikk, tanulmány felveti ugyanezt a kérdést, összevetve más országok háborús bűnöseivel, akiknek száma valóban jelentősen elmarad a hazai adatoktól. Most ne beszéljünk a felelősségre vonás komolyságáról (Ausztria), csak a hazai helyzetről. A halálos ítéletek, kivégzések, kegyelmezés adatait vizsgálva (Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez 4. Kötet) találhatjuk meg a magyarázatot. Ha 1944 tavasza előtt is van terror, akkor vannak keretlegények, munkásszázad parancsnokok. A közülük felelősségre vontak száma, több mint a klasszikus (így más országokkal összehasonlítható) háborús bűnösöké. De kimagasló számban található kategória a pártszolgálatosok, besúgók csoportja is, akik léte szintén magyar sajátosság.

Kezdjük a számvetést 1919-el, így igazságos. Hajtsunk fejet végre válogatás nélkül az ártatlan mártírok emléke előtt, így lesz reményt keltőbbé a huszonegyedik század.



(Hincz Gyula rajza)

Benjámin László:

A HATÁROZATOKRA KI EMLÉKSZIK MA MÁR?

Megvette rajtam adóját
az isten, a császár.
Megosztottak az ifjúság aranyán.
Övék a férfikor ezüstje.

Nincs nyáj, elhajtható,
nincs termés, elkobozható,
nincs ház, lerontható,
nincs ember, megalázható
földem, időm maradékán.
Kiváltottam magam a szolgaságból.

Írhatok jelszót a homokba, mágikus ábrát,
madarak röptéből jósolhatok, virraszthatok hanyatt
csillagok pásztoraként, birkózhatok az angyallal
az csipőficam kockázata nélkül,
kitűzhetem zászlómat a civilizáció
százméteres csúcsaira, tetves barlangba bújhatok,
a napok rendjét fölforgathatom,
hihetek vagy nem hihetek,
elmondhatom nektek sorjában, hogy mit érez
a hold első hajótöröttje.

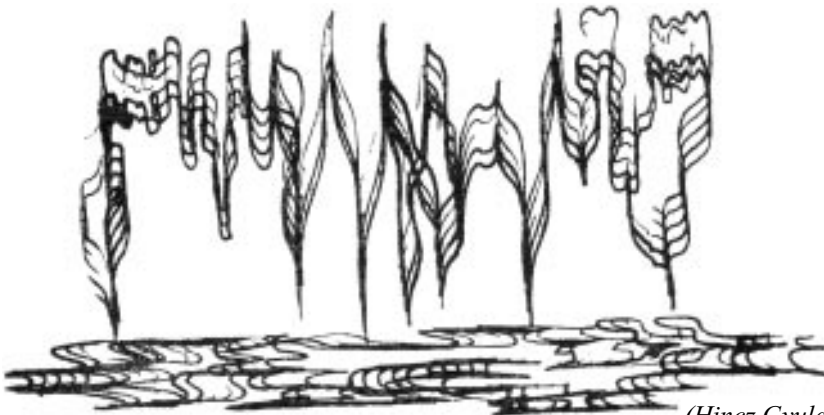
Otthonatlan pedig a földön nem vagyok.
Fülemben boldog és keserű jaj,
szememben a lombok ezerárnyalatú zöldje,
ereimben a délövi tenger,
kezemen ólom és vas szaga.
Nem hiszek a hitetlenségnek, nem hiszek
a hivatásos magányosoknak, a betétkönyves siratóasszonyoknak,
az önmaguk bűvöletében elaggott profétáknak,
a férfiszépségversenyek veteránjainak s újoncainak,
az időszámítást születésükkel kezdő háborodottaknak,
a tiszta kezű sterileknek.
Nem csúfolom ki hitetlenséggel a csuda dolgok tevőit,
akik szükségben maguk vonták az ekét,
hogy a világot megetessék, megitassák,
akik hidat vertek a zajló folyamon,

két országrész közt? – a kétségbeesés,
a halál szakadéka fölött
az élők testvéri közössége felé —

Ki emlékszik rájuk?
Ki emlékszik az aknákkal teliszórt földre?
a jeges szélvészre?
A mások kezét kereső dermedt ujjakra?
ki emlékszik az első nagy mozdulatokra?
A határozatokra ki emlékszik ma már
a szépség és az öröm köztulajdonba vételéről?

Nem a múltat – a lelket idézem.
Összegubancolódtak az utak
ember és ember között,
ember és cselekvése között,
ember és a jövője között.
Hol vannak a hajdani társak?
a jó testvérek? a lelkesülők? a rokon sugarak?
Ők voltak, csakugyan? – ezek a nagyképmű kapitányok,
ezek az elhízott lelkű sunyi kalmárok, idült alkoholisták?
Küszöbük előtt látom a megtorpanó
és visszaforduló lábak nyomát.

Megadtam az isten adóját,
megadtam a császárt,
de idegen vigaszt, idegen menedéket
a szorongatásban sem kerestem.
Mint ti, olyan vagyok én is:
ősz arányában, csillagok tömött fürtjeiben gyönyörködő,
könnyen elcsüggedő,
könnyen sebezhető.
Hallgassatok meg engem
s ne nézzetek fura oszlopszentnek vagy zord ítélkezőnek,
csak kérdezőnek, ha kérdezni kell,
emlékezőnek, ha van emlékezni emlékeztetni való,
cselekvőnek, ha cselekedni lehet.



(Hincz Gyula rajza)

FELHÍVÁS!

Felhívjuk Társaságunk tagjait, szervezeteit, szimpatizánsait, hogy május elsején az idén is a korábbi évek hagyományai szerint – lehetőleg más demokratikus szervezetekkel együtt – ünnepeljünk. Budapesten előre láthatóan most is a szakszervezeti felvonuláson visszük Társaságunk transzparenst, és ott leszünk a szokott helyen, a Városligetben.

Társasági hírek

A Május Elseje Társaság agrárpolitikai munkabizottsága - a Társaság "választási programról - civil szemmel" sorozata keretében - **agrárpolitikai vitanapot** tartott. *Dr. Raskó György* agrárközgazdász, a Centrum Párt Elnökségének tagja bevezető előadását élénk eszmecsere követte.

FÁKLYA

A Május Elseje Társaság híradója

Felélős kiadó: *Dr. Aggod József.*

Felélős szerkesztő: *Berényi Ferenc*

Szerkeszti: a Szerkesztőbizottság.

Tagjai: *Ferencz Lajos,*

Kovács György, dr. Orbán Péter,

Tabák Sándor, dr. Tóth Miklós.

Cím: 1023 Budapest, Zsigmond tér 8.

Telefon: 335-4236

Nytsz.: B/PHF/805/1991

Internet: www.extra.hu/faklya

E-mail: faklya@extra.hu

Nyomda: Unió-Kuvert Kft. Budapest